कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्		क्रेडिट्स	होरा
आचार्यप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC20	**चतुर्दशमार्गणाः**			
			पाठ्यग्रन्थः - **गोम्मटसारजीवकाण्डम् (आचार्यनेमिचन्द्रः)** भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली			
			उद्देश्यम् – जैनदर्शने मार्गणास्थाननिरूपणया जीवानां यथार्थबोधः प्रतिपाद्यते। तद्भेदप्रभेदविज्ञानेन वैज्ञानिकमध्ययनं संभवति।			
			यूनिट I	संसारिजीवानां विविधपरिणामाः तदनुसृत्य कर्मबन्धः तदुदये च संसारदशा। तत्र जीवानामन्वेषणविधानं मार्गणाप्ररूपणायाः प्रयोजनम्। मार्गणायाः निरुक्तिलक्षणम्। चतुर्दशमार्गणाः तदन्तरमार्गणाभेदः, सान्तरमार्गणानां कालनिर्देशः वैशिष्ट्यञ्च। गति-इन्द्रिय-काय-योग-वेद-कषाय-ज्ञान-संयम- दर्शन-लेश्या- भव्यत्व-सम्यक्त्व-संज्ञा-आहारेति मार्गणानां स्वरूपनिर्देशः।	1	16-20
			यूनिट II	1. गतिमार्गणायाः प्रयोजनं भेदाश्च, नरकगतिः-तिर्यग्गतिः-मनुष्यगतिः-देवगतिः। गतिमार्गणया चतुर्विधाः जीवाः तेषां गतिप्रापणे दशा कारणनिर्देशश्च। 2. इन्द्रियमार्गणाविधानम्, इन्द्रियस्य लक्षणं भेदाश्च, एकेन्द्रियजीवानां द्वित्रिचतुःपंचेन्द्रियाणां च जीवानां वर्णनम्, इन्द्रियसुखं अनिन्द्रियसुखं, अतीन्द्रियज्ञानस्य वैशिष्ट्यम्।	1	16-20
			यूनिट III	कायमार्गणाविधानम्, कायलक्षणम् स्थावरकायभेदाः त्रसकायभेदाः, सूक्ष्मस्थूलशरीराणि, वनस्पतिकायस्य स्वरूपभेदाः निगोदजीवाः, नित्यनिगोदस्यार्थः, त्रसजीवाः, कायविरहिताः जीवाः। योगमार्गणाविचारः मनोयोगः वचोयोगः काययोगश्च, एतेषां भेदप्रभेदानां वर्णनम्।	1	16-20
			यूनिट IV	कषायमार्गणाविचारः कषायार्थः क्रोधमानमायालोभकषायाः तेषां चातुर्विध्यम् अनन्तानुबंधि-अप्रत्याख्यानावरण-प्रत्याख्यानावरण-संज्वलन- नामधेयम्। लेश्याविधानम् तस्याः भेदप्रभेदाः कृष्णनीलकापोतपीतपद्मशुक्ललेश्यानां स्वरूपस्वामिफलविषयकम्।	1	16-20
			योग्यता – आचार्यप्रथमसत्रार्द्धम्			
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः			
			सङ्गतिः – जैनदर्शनाभिमतस्य गुणस्थानेन सह अन्तः सम्बन्धः।			
			फलितांशः – • जैनदर्शनस्य आधारभूतसिद्धान्तानां ज्ञानं भवति। • जैनदर्शनस्य कर्म-कर्मफलव्यवस्थायाः ज्ञानं भवति।			

			• मार्गणास्थाननाम्नः विशिष्टव्यवस्थायाः परिचयः भवति।
			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च) केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्
			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः – 1. गोम्मटसारविवेचिका (ब्र. कल्पना जैन) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर 2. समणसुत्तं, जीवनविकाससूत्राणि, समख्यातिटीका, (प्रो.एस.के. सिंघई) प्राच्यविद्या एवं जैन संस्कृति संस्थान, लाडनूँ 3. कर्मग्रन्थः (देवेन्द्रमुनिः, व्या. पं. मिश्रीमल जैन) मरुधर केसरी साहित्य प्रकाशन समिति, जोधपुर 4. गोम्मटसार जीवकाण्डसार (आर्यिका ज्ञानमति) दिग. जैन त्रिलोक शोध संस्थान, हस्तिनापुर
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्		क्रेडिट्स	होरा
आचार्यप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC21	**जैनकर्मसिद्धान्तः**			
			पाठ्यग्रन्थः - **गोम्मटसारकर्मकाण्डः (आचार्यनेमीचन्द्रः)** भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली			
			उद्देश्यम् – संसारिणां जीवनमूल्यानां यथार्थपरिज्ञप्तिः प्रमाणिता भवति। ततः सामाजिकानुशासनमपि सर्वेषां हिताय न्यायसङ्गतं ज्ञातुं शक्यते, बन्धमुक्त्योः पुरुषार्थविधिश्च परिचीयते।			
			यूनिट I	जैनकर्मसिद्धान्तस्य अवधारणा प्रयोजनञ्च, कर्मस्वरूपम्, कर्मणां त्रैविध्यम्- द्रव्यकर्म, भावकर्म, नोकर्म च। जीवकर्मणोः सम्बन्धविशेषः तत्र कार्यकारणत्वविचारः। द्रव्यकर्माणि, मूलोत्तरप्रकृतिवर्णनम्। घातिकर्मभेदः अघातिकर्मभेदश्च। कर्मणो दशकरणानि।	1	16-20
			यूनिट II	बन्धोदयसत्त्वप्रकृतिसंख्या, कर्मबंधदशा, प्रकृतिबंधः, गुणस्थानक्रमेण, तदनुबन्धविवेचनम्, तीर्थंकरप्रकृतिबंधविषये नियमः, बंधव्युच्छित्तिः गुणस्थानानुक्रमेण तद्विवरणम्, बंधाऽबंधप्रकृतिविवेचनम्, प्रकृतिबंधस्य भेदाः स्वामिनः, स्थितिबंधः तस्य उत्कृष्टादिभेदाः स्वामिनश्च, स्थितेराबाधालक्षणम्।	1	16-20
			यूनिट III	कर्मणां निषेकाः तत्स्वरूपम्, निषेकहानिक्रमः, अनुभागबन्धः, अनुभागस्योत्कृष्टादिभेदाः तत्स्वामिनश्च घात्यघातिकर्मसु अनुभागबन्धनियमः। प्रदेशबन्धस्य स्वरूपं, समयप्रबद्धस्यावधारणा, समयप्रबद्धस्य मूलोत्तरकर्मप्रकृतिषु विभागनियमः प्रदेशबंधस्योत्कृष्टादिभेदाः स्वामिनश्च, प्रकृतिबन्धस्य कारणं योगः योगस्थानानि तेषां स्वरूपं भेदाः स्वामिनश्च, योगस्थानेषु अल्पबहुत्वनिर्देशः।	1	16-20
			यूनिट IV	कर्मणामुदयः उदयव्युच्छित्तिः, उदययोग्यप्रकृतयः गुणस्थानानुक्रमेण तन्निदर्शनम्, अनुदयप्रकृतिनिर्देशः, उदीरणालक्षणम्, उदीरणायोग्यप्रकृतयः, अनुदीरणाप्रकृतयश्च, सत्त्वप्रकृतयः, गुणस्थानक्रमेण तन्निर्देशः, सत्त्वव्युच्छित्तिः, गुणस्थानेषु सत्त्वासत्त्वप्रकृतिनिर्देशः, गत्यादिमार्गणासु सत्त्वप्रकृतीनां निर्देशः।	1	16-20
			योग्यता – आचार्यप्रथमसत्रार्द्धम्			
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः			
			सङ्गतिः – जैनदर्शनस्य प्रमुखसिद्धान्तेन सह अन्तः सम्बन्धः।			

			फलितांशः – • जैनदर्शनस्य आधारभूतसिद्धान्तानां ज्ञानं भवति। • जैनदर्शनस्य कर्म-कर्मफलव्यवस्थायाः ज्ञानं भवति। • बन्धमुक्तयोः विशिष्टव्यवस्थायाः परिचयः भवति।
			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च) केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्
			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः – 1. कर्मग्रन्थः (देवेन्द्रमुनिः, व्या. पं. मिश्रीमल जैन) मरुधर केसरी साहित्य प्रकाशन समिति, जोधपुर 2. गोम्मटसारविवेचिका (ब्र. कल्पना जैन) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर 3. जैनकर्मसिद्धान्ते बन्धमुक्तिविमर्शः, (प्रो.एस.के. सिंघई) विमल विद्या शोध संस्थान, जयपुर
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्		क्रेडिट्स	होरा
आचार्यप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC22	**जैनध्यानमीमांसा**			
			पाठ्यग्रन्थः - **ध्यानशतकम् (जिनभद्रक्षमाश्रमणः) वीरसेवा मन्दिर, नई दिल्ली**			
			उद्देश्यम् – ध्यानस्यावधारणायाः जैनशास्त्रीयज्ञानं विधाय छात्राः प्रायोगिकाभ्यासाय समर्थाः सन्तः लाभान्विता स्युः।			
			यूनिट I	जैनपरम्परायां साधनायोगः समत्वयोगश्च, अन्तस्तपस्सु ध्यानम्, ध्यानलक्षणम् तद्विमर्शश्च, ध्यानाधिकारिणः, ध्यानस्य कालनिर्देशः, साधनायां ध्यानस्य लक्ष्यं प्रयोजनञ्च। ध्यानस्य शुभाशुभत्वम्।	1	16-20
			यूनिट II	अशुभध्यानानि आर्तरौद्रसंज्ञकानि, आर्तध्यानस्य स्वरूपम् तस्य भेदाः- 1. अमनोज्ञविप्रयोगचिन्ताहेतुकम् 2. मनोज्ञविषयचिन्ताजनकम् 3. वेदनाजन्यम् 4. निदानहेतुकम् एतेषां स्वरूपाख्यानं स्वामिफलनिर्देशः, रौद्रध्यानस्य लक्षणं भेदाश्च, हिंसामृषाचौर्यपरिग्रहानुबन्धिनश्चत्वारः, एतेषां स्वरूपस्वामिफलनिर्देशः।	1	16-20
			यूनिट III	शुभध्यानानि धर्मशुक्लनामानि, धर्मध्यानं, तद्हेतुभूताश्च भावनाः, धर्मध्यानस्य योग्यक्षेत्रकालनिर्देशः, धर्मध्यानस्य अभ्यासक्रमः आज्ञाऽपायविपाकसंस्थानविचयहेतुकः, धर्मध्यानस्याधिकारिणः वैशिष्ट्यञ्च मोक्षसुखं तल्लब्धुञ्च शुक्लध्यानम्, तस्य लक्षणं तद्भेदाश्च, पृथक्त्ववितर्कविचारस्य, एकत्ववितर्काविचारस्य, सूक्ष्मक्रियाऽप्रतिपातिनाम्नः, व्युपरतक्रियानिवर्तिनामकस्य निर्देशः।	1	16-20
			यूनिट IV	ध्यानसाधनायां संसारिषु मनुष्याणामेव प्रवेशः नान्येषां। तस्य कारणनिर्देशः। गुणस्थानानुक्रमेण आर्तध्यानस्य, रौद्रध्यानस्य, धर्मध्यानस्य, शुक्लध्यानस्य च निर्देशः अभ्यासक्रमश्च।	1	16-20
			योग्यता – आचार्यप्रथमसत्रार्द्धम्			
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः			
			सङ्गतिः – जैनपरम्परानुगुणं मुक्तिलाभाय प्रेरिताः भवन्ति।			

			फलितांशः – • जैनदर्शनस्य साधनापद्धतेः ज्ञानं भवति। • जैनदर्शने शुभाशुभध्यानयोः परिचयः भवति।
			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च) केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्
			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः - 1. सर्वार्थसिद्धिः, अध्याय – 9 (आचार्यपूज्यपादः) भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली 2. तत्त्वार्थवार्तिकम् (आ. अकलङ्कः) भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली 3. ज्ञानार्णवः (आ. शुभचन्द्रः) परमश्रुतप्रभावक मण्डल, अगास
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्		क्रेडिट्स	होरा
आचार्यप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC23	**आप्तपरीक्षा**			
			पाठ्यग्रन्थः - आप्तपरीक्षा (आचार्यविद्यानन्दिः) जैनविद्यापीठ, सागर			
			उद्देश्यम् – आप्तत्वनिर्णयात् सत्यासत्यविवेकाय छात्रा समर्थाः स्युस्ततश्च छलप्रपञ्चाभावः तेषु स्यादिति।			
			यूनिट I	जैनमते आप्तस्य अवधारणा, जैनदेवतायाः लक्षणम्, तद्विशेषणानाञ्च समीक्षणम्, आप्तस्य असाधारणविशेषणानि- मोक्षमार्गप्रणेतृत्वम्, कर्मभूभृद्भेतृत्वम्, विश्वतत्त्वज्ञातृत्वम् । अन्ययोगव्यवच्छेदात् महात्मनि अर्हति एतेषां सद्भावः ।	1	16-20
			यूनिट II	वैशेषिकमते आप्तधारणा, तत्र पूर्वोत्तरपक्षः, आप्तस्य कर्मभूभृद्भेतृत्वप्रसाधनम्, ततश्च विश्वतत्त्वज्ञातृत्वं ततश्च मोक्षमार्गप्रणेतृत्वम्, ईश्वरः कर्मभूभृतां भेत्ता, शश्वत्कर्ममलैरस्पृष्टः परमात्माऽनुपायसिद्धः अनुपायासिद्धश्च सर्वज्ञः भगवान् एव इत्यस्य समीक्षणम्।	1	16-20
			यूनिट III	ईश्वरस्य सिद्धिः, ईश्वरस्यानुपायसिद्धत्वमनादित्वात् तदनादित्वञ्च तनुकरभुवनादौ निमित्तकारणत्वात्, पञ्चानुमानावयवैः ईश्वरस्य जगत्कर्तृत्वस्य पूर्वपक्षः, तस्योपरि जैनानामुत्तरपक्षः। सांख्यप्रस्थाने कपिलो वै आप्तः तस्य मोक्षमार्गोपदेशकत्वम् पूर्वापरपक्षसमीक्षा, प्रधानस्य मुक्तामुक्तत्वसमीक्षा, सुगतस्य मोक्षमार्गोपदेशकत्वम् पूर्वापरपक्षपुरस्सरं मोक्षमार्गोपदेशकत्वनिरासः, परमपुरुषस्य सर्वज्ञत्वमोक्षमार्गोपदेशकत्वयोः असम्भवता प्रतिभासमात्रस्य च मीमांसा ।	1	16-20
			यूनिट IV	अर्हत्सर्वज्ञसिद्धिः तत्र भाट्टमतसमीक्षणं, अर्हतः कर्मभूभृद्भेतृत्वमोक्षमार्गप्रणेतृत्वसिद्धिः, तदुपरि सांख्यनैयायिकवैशेषिकमतसमीक्षा च।	1	16-20
			योग्यता – आचार्यप्रथमसत्रार्द्धम्			
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः			
			सङ्गतिः – आप्तवचनात् दुःखमुक्तिमवाप्य जनाः सुखिनो भवन्त्विति।			
			फलितांशः – • जैनदर्शनस्य आप्तविषयकसिद्धान्तानां ज्ञानं भवति। • जैनदर्शनस्य न्यायव्यवस्थायाः परिचयः भवति। • आप्तस्य यथार्थवक्तृत्वस्य परिचयः भवति।			

			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च) केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्
			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः – 1. आप्तमीमांसा तत्त्वदीपिका (डॉ. उदयचन्द्र जैन) श्री गणेशप्रसाद वर्णी जैन ग्रन्थमाला,काशी 2. न्यायदीपिका (अभिनवधर्मभूषणयतिः) अनेकान्त विद्वत्परिषद् 3. षड्दर्शनसमुच्चयः, चतुर्थाध्यायान्तर्गतः (आ.हरिभद्रसूरिः) भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली 4. आप्तपरीक्षा (संपा. प्रो. वीरसागर जैन) अखिल भारतीय दिग. जैन विद्वत्परिषद्, जयपुर
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः